

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

İnformasiya və kommunikasiya texnologiyalarının inkişaf etdirilməsi

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının (İKT) inkişafı və geniş tətbiqi son onilliklərdə elmi-texniki tərəqqinin global tendensiyasıdır ki, bu da insan fəaliyyətinin bir çox sahələrində, məsələn, təhsil, məşğulluq, səhiyyə, iqtisadiyyat və digər sferalarda əhəmiyyətli dəyişikliklərə səbəb olub.

Bu texnologiyalardan istifadə iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətinin artırılması, onun global iqtisadi sistemə inteqrasiya imkanlarının genişləndirilməsi, dövlət idarəçiliyinin və yerli özünüidarəetmənin səmərəliliyinin artırılması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. İnformasiya texnologiyalarının inkişafı postsənaye cəmiyyəti yeni keyfiyyət dəyişikliyinə gətirib çıxarır. Çünki artıq informasiya cəmiyyəti yaranır.

Qabaqcıl informasiya texnologiyalarına və yeni elmi biliklərə əsaslanan müasir iqtisadiyyat qurulur

Mövcud dünya təcrübəsi göstərir ki, məlumat və bilik müasir cəmiyyətin informasiya resursunu təşkil edir. Maddi, o cümlədən texniki resurslardan fərqli olaraq, informasiya resursu praktiki olaraq tükənməzdir, onun ehtiyatları yalnız cəmiyyətin inkişafı və istehlak dərəcəsi ilə artır. Bu resurs subyektlərin yaradıcı əqli əməyi nəticəsində formalaşır və elmi biliklərin cəmiyyətin məhsuldar qüvvələrinə daxil edilməsi formasıdır.

Cəmiyyətin informasiya-laşdırılması prosesi texnogen cəmiyyətin müxtəlif alt sistemlərinin müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının köməyi ilə keyfiyyətə təkmilləşmə kimi şərh edilə bilər. Cəmiyyətin informasiya-laşdırılması həm də fərdin və onun informasiya mühitinin yaradıcı potensialının əhəmiyyətli dərəcədə artmasına töhfə verən sosial intellektləşmə prosesləri ilə üzvi şəkildə əlaqələndirilməlidir. Müasir sivilizasiyanın texnoloji komponentinin əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, o, əsasən cəmiyyətin davamlı inkişafını müəyyən edir. Cəmiyyətdə demək olar ki, bütün proseslər bu və ya digər şəkildə texnologiya ilə müşayiət olunur. Onun sosial proseslərə təsiri sonuncunun əhəmiyyətli transformasiyasına səbəb olur. İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə insanın əqli və fiziki əməyini əhəmiyyətli dərəcədə asanlaşdırır, təlim vaxtını azaltmaqla onun səmərəliliyini artırır, həm istehsalatda, həm də elmi-tədris fəaliyyətində bezi prosesləri avtomatlaşdırır, iqtisadiyyatın, demək olar ki, bütün sahələrində əmək məhsuldarlığını, dövlət idarə-

çiliyi və sosial xidmətlərdə keyfiyyətin yeni səviyyəsini təmin edə bilər. İqtisadi inkişaf, eləcə də idarəetmə prosesinə ən müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi bütün fəaliyyət sahələri üzrə mütəxəssislərin bilik, bacarıq və peşəkarlıq səviyyəsinin daim təkmilləşdirilməsini tələb edir. Artıq informasiya cəmiyyətində nəzərəçarpancaq irəliləyiş baş verib: informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının hər yerdə yayılıb, insanın iş, həyat və ünsiyyət tərzini köklü şəkildə dəyişib. Böyük miqdarda məlumat yeni və müxtəlif formatlarda mövcuddur. Məlumat yer və zamanda asılı olmayaraq ötürülə və fərdlərin ehtiyaclarına uyğunlaşdırıla bilər. Texniki mənada kommunikasiya şəbəkələrinin, medianın, məzunun, xidmətlərin və cihazların rəqəmsal yaxınlaşması mövcuddur. Müasir şəraitdə yeni elmi kəşflər, texnoloji yeniliklər, intellektual kapitalın keyfiyyətinin artması, informasiya və kompüter texnologiyalarının, elektron ticarətin, mobil rabitənin dinamik inkişafı, biznes məkanının genişlənməsi iqtisadi artımın ən mühüm amillərinə çevrilir. Qabaqcıl informasiya texnologiyalarına və yeni elmi biliklərə əsaslanan müasir iqtisadiyyat yeni informasiya-şəbəkə və ya bilik iqtisadiyyatı adlanır. Bu gün Azərbaycanda da informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının təsir dairəsi genişlənərək dövlət strukturlarını, vətəndaş cəmiyyəti institutlarını, iqtisadi və sosial sahələri, elm və təhsili, mədəniyyəti, bütövlükdə cəmiyyəti

əhatə edir. Təbii ki, yeni texnologiyaların tətbiqi bütün dünyada bərabər şəkildə getmir. Bu, hər bir ölkənin inkişaf tempi və əldə olan daxili imkanlarından daha çox asılıdır. Azərbaycan bu sahədə imkanlı ölkələr sırasında yer aldığından yeni texnologiyaların tətbiqi ölkəmizdə geniş vüsət alıb.

İnformasiya cəmiyyətinin inkişaf yolunu telekommunikasiya müəyyən edir

Məlumdur ki, İKT informasiyanın emalı üçün istifadə

- rəqəmləri, mətnləri, səsləri, şəkilləri kompüterdə saxlama və emal üçün uyğun rəqəmsal formatda təqdim etməyə imkan verir. İnternet texnologiyalarından istifadə etməklə məlumatı kompüterdən kompüterə ötürmək imkanı istənilən istifadəçinin global informasiya məkanına çıxışını təmin edir. İnformasiya texnologiyaları dünya informasiya magistralının yaradılmasını təmin edib. Onlar böyük məlumatların emalı sistemləri, fərdi kompüter hesablamaları, elm və təhsil, idarəetmə, kompüter dəstəklə dizayn və süni intel-

lə yoxdur. Keçmişdə nəqliyyat texnologiyaları dövlətlər arasında coğrafi məkanı aşmağa kömək edib. Hazırda siyasi və digər sərhədlərdən asılı olmayaraq hər bir insanın kommunikasiya şəbəkələrinə potensial çıxışı var. Telekommunikasiya sənayesinin ən dinamik inkişaf edən sahələrindən biri də internet xidmət provayderlərinin sayının artmasıdır. Telekommunikasiya infrastrukturunu sənaye məhsul və xidmətlərinin rəqabət qabiliyyətinin səviyyəsini müəyyən edir. İKT sektoru dünyada neft və polad sənayesinin ümumi

Tərəqqidə yeni texnologiyalar Azərbaycanı ön planda saxlayır..

olunan bütün növ texnologiyaları əhatə edir. İKT sənayesi ənənəvi olaraq iki seqmentə bölünür: informasiya texnologiyaları, yeni informasiyanın avtomatlaşdırılmış emalı texnologiyaları və kommunikasiya texnologiyaları, yeni informasiyanın saxlanması və ötürülməsi texnologiyaları. İnformasiya texnologiyalarından fərdi əmək tutumlu əməliyyatları avtomatlaşdırmağa imkan verir. İstehsalın planlaşdırılmasının avtomatlaşdırılması və optimallaşdırılması, iqtisadi fəaliyyətin müxtəlif sahələrinin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq fərdi biznes proseslərini optimallaşdırmaq buun sayəsində mümkündür.

İKT istənilən növ məlumatı

lekt sistemlərinin yaradılması üçün istifadə olunur. İnformasiya texnologiyaları böyük strateji əhəmiyyət kəsb edən müasir texnoloji sistemlərdir ki, bu da dünya düzəninin yeni konsepsiyasının - "informasiyaya sahib olan dünyaya sahibdir" nlayışının formalaşmasına səbəb olub. İnformasiya cəmiyyətinin inkişaf yolunu telekommunikasiya müəyyən edir. Müasir telekommunikasiyalara rəqəmsal simsiz texnologiya, İnternet, optik lifli şəbəkələr və sair daxildir. Telekommunikasiya bizim ünsiyyət və bir-birimizi başa düşmə üsulumuzu təkmilləşdirib və biznes aparma tərzimizi dəyişib. Müasir telekommunikasiyalar üçün iqtisadi, milli və mədəni sərhəd-

həcmi üstələyib. İnkişaf etmiş ölkələrdə informasiya istehsalı ilə bağlı işçilərin əksəriyyəti informasiya təminatı və xidmətlərin göstərilməsi ilə məşğul olur; sənaye və kənd təsərrüfatı fəal əhəlinin 30%-dən azını təşkil edir. İnformasiyalaşdırmanın təsiri altında əmək məhsuldarlığı artır, rəqabətin yeni üsulları yaranır, iqtisadiyyatın strukturu dəyişir. Azərbaycan da bunlardan kənardan qalmır. Tərəqqisində İKT-nin tətbiqini prioritet hesab edir.

Ramil QULİYEV
Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyilə çap olunur.